Sári László

Lányok múlása

Amikor háromszáz évvel ezelőtt a legkiválóbb tibeti költő hazaért sétájából, és emlékezetébe idézte az utcákon látott képeket, ezt a négysoros verset vetette papírra: *„Látván virágok hullását, / feketére száradását, / eltűnődöm: ez a vénség / ifjú lányként virult egykor."* Ezután hatalmas és pompás lhászai palotájában uralkodói teendőihez látott.

A 6. dalai lámának, főpapi nevén Cangjang Gjacónak ma már mindenütt a világon léteznek tisztelői, akik nagyra tartják szokatlan, nyugodtan mondhatjuk, példa nélküli költészetét. Hívei mégis komoly csalódást érezhetnek, amikor ezzel a versével találkoznak. – Egy nagy költő miért tűnődik efféle közhelyeken? Miért ír le ilyen sorokat? Mi történt vele? – töprenghetnek. – Na és miért fogalmaz ilyen szárazon, miért használ ilyen tiszteletlenül köznapi szavakat? Mintha nem is költő írta volna a verset.

Miközben ezen gondolkozunk, képzeljük magunk elé Lhásza nyilvános életéből azokat a jeleneteket, amelyeket az álruhás dalai láma a sétáin rendszeresen láthatott. Érezhetjük a költő megrendülését, amikor az utcán és a piacokon a hajlott hátú vénasszonyokat elképzeli fiatalként, a tündöklő szemű lányokat meg mogorva, görbe öregasszonyként. Mint éles kés hasít belé a felismerés: a lányok múlásából a végzet les ránk. A tibeti költő először érzi fiatal életében a végzet jelenlétét.

Micsoda rémisztő képek! Bőséges, víg élet, ragyogás, nevetés, aztán csúf, megkövesedett, apró öregasszonyok, akár a legyek. Megdermedt, fekete virágszirmok. Lehet, hogy „költősen" senki a világon nem szólhat a múlásról? Ízetlen pózolás lenne, akármit mondana. Na és, hallgatni lehet róla? Leszegett fejjel, sunyin, mulyán, mintha nem létezne? A végzet bizony próbára teszi a költőt is.

Amikor váratlanul eléje áll, és felfedi magát, a fiatal költők legtöbbje nem rendül meg, mint Cangjang Gjaco. Vagy lapít és mélyen hallgat, vagy igyekszik könnyen venni a találkozást, olyanformán, hogy cinikus, de magvasnak szánt véleményt formál róla, és szemtelenül kimondja. Ezzel úgy érzi, hogy föléje kerekedik, sőt messzire űzi. Nemcsak a végzet gondolatát, de magát a végzetet is. Ismerünk ilyen költőt, nem egyet. Frappánsan kinyilatkozik, és emelt fővel, ünnepélyesen továbbáll.

Olyat is ismerünk, akit a végzet első jeleire kiver a veríték, de aztán gyorsan megnyugszik. Amint ráébred, hogy nem őt lesi a vég. Imádságos

szavakat mormol, de ez már színlelés, költői magakelletés. Gépies fohász, hiányzik belőle a szívbéli buzgóság.

Ilyen helyzetekben azonban költőben is leggyakoribb az aggodalmasan és nyomasztóan sajnálkozó. Alkalomhoz illő, keserves ábrázattal fárasztó szóáradatot zúdít mindenkire, aki elviseli. Úgy érzi, a halál felemelő költői tárgy, érdemes hosszabban időzni nála. Emelkedett, magas szavakkal irányítja magára a figyelmet, ellágyultan, lassan, lomhán mondja a monológját. Színpadias lelkészhangon, halkan. Valódi elmélyülést álcázva szuggerál.

Végtelen, híg mélabú árad belőle. Nem tudod biztosan, mennyit gondol komolyan elringató, tetszetős szólamaiból. Talán ő sem tudja. Tetszik magának ebben a szerepben, és tényleg jól áll neki. Lélekben már az egész világot temeti, hogy szerepe még jelentősebb legyen. Fenséges, bús pompával temet. Csak éppen egy kissé bágyadt a gyászbeszéd, rossz a rendezés.

De nem szabad megmosolyogni őt sem. Egyetlen szóra emelkedő költőt sem szabad ilyen helyzetben megmosolyogni. Valószínűleg egytől egyig jó érzésűek, csak nem ismerték fel idejében, hogy nem léteznek az elmúláshoz illő szavak. És amikor már elkezdtek beszélni, késő volt. Még soha senki nem tudta *jól* befejezni. Lehetetlenség. Nem kellett volna elkezdeni.

Nagyon valószínű, hogy Cangjang Gjaco is megbánta. Nézte, nézte csak négysorosát, és pontosan tudta, hogy ez legfeljebb félig költemény. Félig meg hallgatás. Leszegett fejű, sunyi, közhelyes hallgatás. Eszébe jutott, milyenek a lányok házában a kurta élet hosszú-hosszú napjai, a véget nem érő nappalok és roppant éjszakák. És látta a lányok összekulcsolt kis kezeit a pulton. Lerágott, parányi körmök, erőtlen, apró ujjacskák. Már rég elengedték az életet. Már csak a múlás van, semmi más. És szavak sincsenek rá. – Fájdalom tövise éget – sóhajtotta halkan. Mert valóban izzó, erős fájdalom égette fiatal szívét.